

Ehkäisevän päihdetyön järjestäminen

KH 31.10.2022 § 162

Valmistelija

Sivistysjohtaja Aki Pelkonen, puh. 044 493 5611

Toimivalta

Laki sosiaali- ja terveydenhuoltoa ja pelastustoimea koskevan uudistuksen toimeenpanosta ja sitä koskevan lainsäädännön voimaanpanosta, 4 § Järjestämisvastuun siirtyminen, Sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä annetun lain mukainen sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisvastuu siirtyy kunnilta ja kuntayhtymiltä hyvinvointialueille 1 päivänä tammikuuta 2023.

Taustaa

Ehkäisevän päihdetyön yhdyshenkilönä on toiminut sosiaalityöntekijä Varkauden perusturvalautakunnan alaisuudessa. Hyvinvointialue muutoksen myötä sosiaalityöntekijä siirtyy hyvinvointialueelle. Kunnan tulisi löytää tehtävään henkilö omasta organisaatiosta tai järjestellä tehtävä yhteistyössä toisen/toisten kuntien kanssa. Samoin, jos EPT- vastuuelin on ollut esim. perusturvalautakunta, on tähänkin löydettävä toinen vastuuelin toisin sanoen toinen lautakunta. Kunnan tulee myös määritellä tehtävä tarkemmin ja päätettävä tehtävän hoitamiseen tarvittava resurssi.

Laki ehkäisevästä päihdetyöstä, 5 § (8.7.2022/459)

Kunta huolehtii ehkäisevän päihdetyön tarpeen mukaisesta organisoinnista alueellaan ja nimeää ehkäisevän päihdetyön tehtävistä vastaavan toimielimen. Hyvinvointialue tukee alueensa kuntia ehkäisevän päihdetyön toteuttamisessa ja kehittämisessä ja huolehtii 2 momentissa tarkoitetuista ehkäisevän päihdetyön tehtävistä sosiaali- ja terveydenhuollon palveluissa.

Kunnan toimielimen ja hyvinvointialueen tehtävänä on:

- 1) huolehtia alueensa päihdeolojen seurannasta ja niitä koskevasta tiedotuksesta;
- 2) huolehtia siitä, että päihdehaittoja ja niiden vähentämistä koskevaa tietoa tarjotaan yksityisille henkilöille ja koko väestölle;
- 3) lisätä ja tukea päihdehaittoja ehkäisevien toimien osaamista kaikissa tehtävissään;
- 4) esittää ja edistää ehkäisevän päihdetyön toimia hallinnossaan, kunnassa erityisesti sivistys-, liikunta- ja nuorisotoimissa sekä elinkeinotoimissa;
- 5) huolehtia siitä, että 1–4 kohdassa tarkoitetut toimet sovitetaan yhteen kunnan ja hyvinvointialueen yhteistyössä sekä poliisin, alkoholilain ([1102/2017](#)) ja tupakkalain ([549/2016](#)) noudattamisen valvonnasta vastaavien viranomaisten, elinkeinoelämän ja erityisesti ehkäisevään päihdetyöhön osallistuvien yleishyödyllisten yhteisöjen ehkäisevään päihdetyöhön kuuluvien ja sitä tukevien toimien kanssa.

Kunnan ja hyvinvointialueen ehkäisevään päihdetyöhön sovelletaan lisäksi, mitä sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä annetun lain ([612/2021](#)) [6 ja 7 §:ssä](#) säädetään terveyden ja hyvinvoinnin edistämisestä sekä sitä koskevasta suunnittelusta ja raportoinnista.

Selostus

Ensiksi tulisi määritellä vastuuelin. Luontevinta olisi sijoittaa tehtävä perusturvalautakunnan alta sivistyslautakunnan alaisuuteen ja tarkemmin nuorisotoimeen. Tämän jälkeen tulisi pohtia erilaisia vaihtoehtoja, miten tehtävän järjestäminen tulisi toteuttaa. Jos tehtävä päätetään sijoittaa sivistyslautakunnan alaisuuteen, niin sivistyslautakunnan tulisi päättää hallintosäännön 26 § mukaan, miten palvelu järjestetään. Vaihtoehtoina palvelun järjestämiseen tulisi ainakin pohtia palvelun tuottamista omana palveluna tai palvelun hankkimista yhteistyössä toisen kunnan/ kuntien kanssa.

EPT- yhdys henkilön tehtävää määrittäessä/pohtiessa tulisi huomioida myös hyvinvointialueen muut rajapinnat sekä kunnan nuorisotoimen resurssointi. Näitä ovat esimerkiksi: yhteistyön kehittäminen varhaiskasvatukseen, perusopetuksen ja lukio-opetuksen oppilashuoltotyön ja HVA:n välillä, yhteistyöhenkilö PoSote- hankkeissa, järjestöyhteistyö HVA:n kanssa, perhekeskustuksen yhdys henkilö, nuortentyöpaja toiminnan sijaistuksen järjestäminen (avustuksen myöntäjä vaatii sijaisjärjestelyn). Perusnuorisotyötä on aiemmin tehty 1,5 henkilötyövuodella ja tällä hetkellä tehtäviä hoidetaan käytännössä 0,5 henkilötyövuodella. Perusnuorisotyötä ei pystytä järjestämään tällä resurssoinnilla tarpeeksi kattavasti.

Hyvinvointialueet käynnistyvät vuoden 2023 alusta. Rajapintoja on tarkasteltu kuntien ja hyvinvointialueiden välillä. Muutos tulee olemaan suuri ja voidaan olettaa, että vuoden 2023 aikana huomataan sellaisia rajapintoja, joita ei osattu ottaa huomioon ja näiden toimintojen varmistamiseksi saatetaan perustaa hankkeita, ohjausryhmiä tms. ja kunnalta tarvitaan myös näihin yhdys henkilö.

Esittelijä	Kunnanjohtaja Jaakko Kuronen
Päätösehdotus	Kunnanhallitus toteaa, että 1. ehkäisevän päihdetyön kunnalle kuuluvista tehtävistä vastaa 1.1.2023 alkaen sivistyslautakunta 2. hallintosäännön mukaan sivistyslautakunta päättää keinoista järjestää ehkäisevän päihdetyön tehtävät 3. sivistyslautakunnan tulee huomioida EPT- yhdys henkilön tehtävää järjestäessään myös muut hyvinvointialueen rajapinnat sekä kunnan nuorisotyö.
Päätös	Kunnanhallitus hyväksyi kunnanjohtajan päätösehdotuksen.

Taustaa

Kunnanhallitus 31.10.2022 §162 toteaa, että ehkäisevän päihdetyön vastaava toimielin 1.1.2023 alkaen on sivistyslautakunta. Kunnanhallitus toteaa myös, että sivistyslautakunnan tulee huomioida EPT- yhdys henkilön jäljempänä EPT- koordinaattorin tehtävää järjestäessään myös muut hyvinvointialueen rajapinnat sekä kunnan nuorisotyö.

Sivistyslautakunnan tehtävä on hallintosäännön 26§ mukaan päättää keinoista palvelunjärjestämiseksi omalla toimialallaan. Näin ollen sivistyslautakunnan tulee päättää, miten EPT- kunnan tehtävät tullaan järjestämään ja samalla huomioida mm. yhteistyön kehittäminen varhaiskasvatuksen, perusopetuksen ja lukio-opetuksen oppilashuoltotyön ja HVA:n välillä, yhteistyöhenkilö PoSote- hankkeissa, järjestöyhteistyö HVA:n kanssa, perhekeskustyön yhdys henkilön tehtävä sekä nuortentyöpaja toiminnan sijaistuksen järjestäminen (avustuksen myöntäjä vaatii sijaisjärjestelyn). Perusnuorisotyötä on aiemmin tehty 1,5 henkilötyövuodella ja tällä hetkellä tehtäviä hoidetaan käytännössä 0,5 henkilötyövuodella. Perusnuorisotyötä ei pystytä järjestämään tällä resurssoinnilla tarpeeksi kattavasti.

Sivistyslautakunnan tehtävänä on yhdessä hyvinvointialueen kanssa 1.1.2023 alkaen:

- 1) huolehtia alueensa päihdeolojen seurannasta ja niitä koskevasta tiedotuksesta;
- 2) huolehtia siitä, että päihdehaittoja ja niiden vähentämistä koskevaa tietoa tarjotaan yksityisille henkilöille ja koko väestölle;
- 3) lisätä ja tukea päihdehaittoja ehkäisevien toimien osaamista kaikissa tehtävissään;
- 4) esittää ja edistää ehkäisevän päihdetyön toimia hallinnossaan, kunnassa erityisesti sivistys-, liikunta- ja nuorisotoimessa sekä elinkeinotoimessa;
- 5) huolehtia siitä, että 1-4 kohdassa tarkoitetut toimet sovitetaan yhteen kunnan ja hyvinvointialueen yhteistyössä sekä poliisin, alkoholilain ([1102/2017](#)) ja tupakkalain ([549/2016](#)) noudattamisen valvonnasta vastaavien viranomaisten, elinkeinoelämän ja erityisesti ehkäisevään päihdetyöhön osallistuvien yleishyödyllisten yhteisöjen ehkäisevään päihdetyöhön kuuluvien ja sitä tukevien toimien kanssa.

Selostus

Ensiksi tulisi määritellä kuinka laajana toimenkuvana EPT- koordinaattorin tehtävä nähdään ja tämän jälkeen pohtia siihen tarvittava resurssi. Minimissä voidaan ajatella, että koordinaattorin tehtävä olisi koordinoiva. Tehtävässä välitettäisiin saatua tietoa kunnan toimijoille. Laajimmillaan tehtävä voisi olla yhden henkilötyövuoden laajuinen tehtävä, jossa kokonaisuus olisi hyvin yksissä käsissä ja työaika jäisi myös laajalle EPT- tehtävälle ja sen kehittämiselle. Tällöin voitaisiin myös miettiä laajaa yhteistyötä alueellisesti.

Vertailun vuoksi on hyvä selvittää, miten muissa kunnissa tehtävää hoidetaan. Varkauden kaupungissa tehtävää hoitaa HYTE/EPT-koordinaattori. Joroisissa HYTE-koordinaattorin tehtävää hoitaa hyvinvointipäällikkö. Juvalla tehtävään ei ole nimettyä henkilöä, vaan tehtävää hoidetaan monialaisen työryhmän Rukkasen avulla. Rantasalmella tehtävää hoitaa työllisyyspalvelut. Varkauden kanssa on myös käyty keskusteluja voisiko palvelun ostaa heiltä. Tämä ei onnistunut.

EPT-koordinaattorin tehtävän laajuuden määrittelemisessä apuna voisi käyttää Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen määritelmää. THL määrittelee EPT-koordinaattorin tehtävän seuraavasti:

Ehkäisevän päihdetyön koordinaattorin tehtävä on monipuolista käytännön organisointia, yhteydenpitoa ja tiedon kokoamista ja jakamista eri kohde- ja ikäryhmistä ja niiden päihdeiden käytöstä, sekä päihdehaitoista.

Koordinaattori osallistuu myös hyvinvointikertomuksen laadintaan ja varmistaa osaltaan, että päihdeindikaattorit ja ehkäisevän päihdetyön kokonaisuus liitetään kunnan hyvinvointikertomukseen ja että siinä on kuvattu päihdeiden käyttö ja päihdehaitat, sekä ehkäisevän päihdetyön tilanne.

Koordinaatio on vuorovaikutusta ja viestintää. Koordinaattori on toiminnan kehittäjä ja sen mahdollistaja: hän varmistaa, että ehkäisevään päihdetyöhön liittyvä ja siinä tarvittava tieto liikkuu avoimesti, tehokkaasti ja monikanavaisesti niin eri toimijoiden välillä kuin kuntalaisillekin.

Koordinaattori vastaa yhteydenpidosta kunnan ja alueen välillä ja osallistuu alueen kuntien ehkäisevän päihdetyön ja hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen verkostoihin. Koordinaattori toimii sitouttajana ja motivoi eri toimijoita ehkäisevää päihdetyötä koskevien suunnitelmien toteuttamiseen ja seurantaan.

EPT- tehtävän laajuutta pohdittaessa tulee myös huomioitavaksi muut sivistystoimialan tehtävät, joihin ei olla pystytty osoittamaan tekijää tai resurssi on ollut liian pieni. Näitä ovat mm. yhteistyön kehittäminen varhaiskasvatuksen, perusopetuksen ja lukio-opetuksen oppilashuoltotyön ja HVA:n välillä, yhteistyöhenkilö PoSote- hankkeissa, järjestöyhteistyö HVA:n kanssa, perhekeskustyön yhdyshenkilön tehtävä sekä nuortentyöpaja toiminnan sijaistuksen järjestäminen (avustuksen myöntäjä vaatii sijaisjärjestelyn) sekä perusnuorisotyön vahvistaminen.

Kokonaisuutta pohtiessa voidaan todeta, että olemassa olevalla henkilöstöllä ei pystytä hoitamaan uusia sivistyslautakunnan vastuulle tulleita tehtäviä. Mikäli tehtävät jaetaan olemassa olevan henkilöstön kesken, niin henkilöstörakenteella ei pystytä vastaamaan tehtävien vaatimukseen taikka kunnanhallituksen toteamukseen nuorisotyön huomioimisesta. Kunnan strategian kärkitoimenpiteinä on mm. edistää henkilöstön hyvinvointia. Jos tehtävät määrätään olemassa olevalle henkilöstölle, aiheuttaa se jo valmiiksi kuormittaviin tehtäviin lisäkuormitusta. Tämä ei osaltaan edistä kunnan strategian kärkitoimenpiteitä eikä henkilöstön hyvinvointia ja olisi näin kunnan strategian vastaista tältä osin. Toisaalta strategian mukaan peruspalvelut tulee järjestää kustannustehokkaasti ja tältä osin EPT- tehtävän järjestäminen omantoimen ohella olisi perusteltua, mutta ristiriidassa kärkitoimenpiteen kanssa. Kokonaisuutta arvioitaessa voisi olla

kuntalaisten ja henkilöstön edun mukaista, että tehtäväkokonaisuutta pohditaan uuden toimen perustamisen näkökulmasta.

Mahdollisesti perustettava toimi voisi olla määräaikainen, koska tehtävä on kunnalle uusi ja tehtäväkuva tarkentuu ja täsmentyy vuoden 2023 aikana. Tehtävän määräaikaisuuteen liittyy myös nuoristoimen tilapäinen henkilöstötarve, jonka arvioidaan kestävän vuoden 2023. Tehtävä voitaisi mahdollisesti vakinaistaa vuoden 2024 alusta. Tehtävä voisi kuulua nuorisotoimeen ja perustettavaan tehtävään kuuluisi perusnuorisotyö, EPT- koordinaattorin tehtävä, HVA:n ja kunnan välisien yhteistyöryhmien yhteyshenkilön tehtävät sekä muut työnantajan määräämät tehtävät.

Esittelijä

Sivistysjohtaja Aki Pelkonen

Päätösehdotus

Sivistyslautakunta:

1. Päättää kunnan EPT-koordinaattorin tehtävän laajuudesta seuraavaa:

Tehtävä sisältää monipuolista käytännön organisointia, yhteydenpitoa ja tiedon kokoamista ja jakamista eri kohde- ja ikäryhmistä ja niiden päihdeiden käytöstä, sekä päihdehaitoista. Tehtävässä osallistutaan hyvinvointikertomuksen laadintaan ja varmistetaan osaltaan, että päihdeindikaattorit ja ehkäisevän päihdetyön kokonaisuus liitetään kunnan hyvinvointikertomukseen ja että siinä on kuvattu päihdeiden käyttö ja päihdehaitat, sekä ehkäisevän päihdetyön tilanne.

Tehtävässä koordinaattori varmistaa, että ehkäisevään päihdetyöhön liittyvä ja siinä tarvittava tieto liikkuu avoimesti, tehokkaasti ja monikanavaisesti niin eri toimijoiden välillä kuin kuntalaisillekin. Koordinaattori vastaa yhteydenpidosta kunnan, alueen ja hyvinvointialueen välillä ja osallistuu alueen kuntien ehkäisevän päihdetyön ja hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen verkostoihin.

Tehtävässä tulee myös tukea kunnan toimijoita ennaltaehkäisevässä päihdetyössä, koordinoida laaja-alaisesti monialaista työryhmää Rukkasta sekä toimia EPT- asioissa kunnan yhteyshenkilönä hyvinvointialueelle.

2. Päättää, että kunnan monialainen työryhmä EPT- asioissa on jo kunnassa toimiva Rukkanen- työryhmä ja ehkäisevää päihdetyötä ohjaa kunnan hyvinvointisuunnitelma ja – kertomus.

3. Päättää esittää kunnanhallitukselle määrä-aikaisen toimen perustamista ajalle 9.1.2023-31.12.2023, jossa tehtäväkuva muodostuu mm. seuraavista tehtävistä: EPT- koordinaattorin tehtävä, HVA:n ja kunnan välisien yhteistyöryhmien yhteyshenkilön tehtävät sekä nuorisotyön tehtäviä.

Päätös

Sivistyslautakunta päätti hyväksyä sivistysjohtajan päätösehdotuksen.
